

Yayınlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri 12, Sayı 2
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

Video Temelli Mülakatlarda Kadına Yönelik Şiddet

Esra Karakuş Umar

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 20 Aralık 2020

Yazı Gönderim Tarihi: 06.06.2020

Yazı Kabul Tarihi: 20.10.2020

Bu makaleyi alıntılar için: Esra Karakuş Umar “**Video Temelli Mülakatlarda Kadına Yönelik Şiddet**” *Fe Dergi* 12, no. 2 (2020), 174-186.

URL: http://cins.ankara.edu.tr/24_14.pdf

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Video Temelli Mülakatlarda Kadına Yönelik Şiddet

Esra Karakuş Umar*

Fiziksel şiddet, şiddetin en belirgin halidir. Fiziksel şiddete maruz kalan birey, şiddete uğradığının farkındadır. Psikolojik, ekonomik ya da dijital şiddet örnekleri ise hem şiddete maruz kalan hem de şiddet uygulayan için sınırları belirsiz alanları temsil etmektedir. Hâlbuki şiddeti önlemede öncelikli olarak bireyin neyi deneyimlediğinin farkında olması gerekmektedir. Fark eden birey, koşullar oluştuğunda şiddeti önlemek için harekete geçebilecektir. Çalışmada, sosyoloji alanına yeni bir veri toplama tekniği sunulmuştur. Video temelli mülakatlar olarak isimlendirilen bu teknik, sosyoloji alanında kullanılmasa da özellikle fen ve matematik eğitiminde kullanılan tekniktir. Bu teknikle, videolar izletildikten sonra görüşmecilerin videolardaki şiddeti nasıl anlamlandırdıklarına yoğunlaşılmaktadır. Böylelikle bireylerin odak noktası, esas konuya yönlendirilerek şiddet türleri hakkında bireyde farkındalık yaratılması amaçlanmaktadır. Çalışmada, videolarda çeşitli şiddet deneyimlerini anlamlandıran yedi kadın akademisyenden yazılı notlar alınmış ve bu notları destekleyen yarı yapılandırılmış soru formları ile derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Söz konusu mülakatlarda bireylerin psikolojik, ekonomik ve dijital şiddeti nasıl anlamlandırdıklarının "söylem analizi" gerçekleştirilmiştir. Öncelik olarak böyle bir durumla karşılaştıklarında deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarına odaklanılmıştır. Tabii ki "fark etme" odaklı yapılan bu çalışmada görüşmecilerin "neyi fark ettikleri" aslında neyi nasıl tanımladıklarını bizlere göstermektedir. Açıkçası bireylerin fark etmedikleri noktalar hakkında, bilgi sahibi olmadıkları kabulü araştırmada önemli bir dayanak noktasıdır. Sonuçta görüşmeciler, fiziksel şiddeti fark etmede ve anlamada sıkıntı çekmezken diğer şiddet türlerini fark etmede ve kavramsallaştırmada sıkıntı çekmişlerdir. Derinlemesine mülakatlar sırasında şiddetin çeşitlerine ilişkin fikir sahibi oldukları görülse de kavramsallaştırmalarda problemler yaşadıkları görülmüştür. Aynı zamanda çeşitli şiddet türlerinin sınırlarına ilişkin yeterli bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir. Öyle ki bazı şiddet türleri onlar için belirli örneklerle sabittir.

Anahtar Kelimeler: Video, Mülakat, Söylem analizi, Kadına yönelik şiddet, Kadın Akademisyenler

Violence Against Women in Video-Based Interviews

Physical violence is the most obvious form of violence. A person who has been subjected to physical violence is aware of the violence. Examples of psychological, economic or digital violence represent areas of uncertain boundaries, both for the victim of violence and for the perpetrator. However, the individual should be aware of what he / she experiences first in preventing violence. The individual who realizes will be able to act for it when the conditions are met. In the study, a new data collection technique is presented to the field of sociology. This technique, called video-based interviews, is the technique used in science and mathematics education, although it is not used in the field of sociology. After the videos are watched, the focus is on how the interviewers make sense of the violence in the videos watched. Thus, it is aimed to raise awareness of individuals about the types of violence by directing the focus of the individuals to the main subject. In the study, written notes were taken from seven women academicians who made sense of various violence experiences in the videos and in-depth interviews were made through these notes with semi-structured questionnaires. In these interviews, "discourse analysis" was conducted on how individuals make sense of psychological, economic and digital violence. As a priority, they focus on how they make sense of their experience when faced with such a situation. Of course, in this study focused on "noticing", it shows us what the interviewers "realized" and what they actually knew. Obviously, the assumption that individuals do not know about the points that individuals do not realize is an important basis for research.

Keywords: Video, Interview, Discourse Analysis, Violence Against Women, Female Academics

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi O.B.S.B.F Sosyal Hizmet Bölümü, <https://orcid.org/0000-0003-1764-9394>, esra.umar@atauni.edu.tr
Yazı Gönderim Tarihi: 06.06.2020, Yazı Kabul Tarihi: 20.10.2020.

Giriş

Bu çalışmada, bireylerin tanık oldukları şiddet türlerini nasıl anlamlandırdıkları sorusundan hareket edilmiştir. Bireylerden şiddete tanık olma ve bu durumu tanımlamaları istenmiştir. Sosyoloji alanında yeni bir veri toplama tekniği olarak değerlendirilebilecek video temelli mülakatlar ile bireyler, şiddete tanıklık etmiştir. Videoların izletimi sonrasında alınan videoya ilişkin yorumlar ile kadın görüşmecilerin, kendi deneyimlerinden de yola çıkarak şiddet türlerine ilişkin fikirleri ortaya konulmuştur. Sonrasında yapılan derinlemesine görüşmelerle şiddet türlerine ilişkin farkındalık geliştirmelerine katkı sunulmuştur.

Bugün sosyal bir sorun olarak kabul edilen şiddet, birçok çalışma alanı için önem arz etmekte ve üzerinde çalışılmaktadır. Sosyologlar ise şiddetin neliği üzerine yaptıkları çalışmalarda dikkat çekmekte ve şiddet literatürüne önemli katkılar sunmaktadırlar. Klasik sosyoloji teorilerinden Marx ve Engels (1967) ile Weber (1968)'in çalışmaları şiddet konusunda yapılmış sosyolojik araştırmaların çıkış noktasını temsil etmektedir (Malesevic 2010). Yine Durkheim (1952:209), suç konusunu odak noktası alırken çalışmalarında bu tür şiddet davranışlarının bireysel durumların sonuçları olarak kabul edilmemesi gerektiğini öne sürmektedir. Bu tür şiddet davranışları toplumsal bağlamda değerlendirilmelidir.

Araştırma alanına gündelik hayat ve özel alanın dahil edilmesiyle birlikte şiddete ilişkin yapılan çalışmaların niteliği de değişmiştir. Buna göre şiddetin konusu, eşitsizlikler, cinsellik ya da din gibi özel alanlar üzerine yoğunlaşmıştır. Böylelikle özel alanın bir ifadesi olan kişilerarası eşitsizliklerin bir sonucu olarak kadına yönelik şiddet de konuşulmaya başlanmıştır (Walby, 2012:96). Şiddet, kamusal kaynaklı olsa bile kamusal alanda azalırken özel alanda yoğunlaşarak deneyimlenmektedir (Foucault, 2007).

Sosyolojik bağlamda şiddetin ne amaçla kullanıldığını açıklayan Gramsci (1971) şiddetin, hegemonya için kullanılan bir araç olduğunu öne sürmektedir. Öyle ki Galtung (1969: 168), yapısal şiddet kavramını ortaya atarken mevcut olanın ötesine geçerek daha soyut bir şiddet tanımlamasını kullanmaktadır. Ona göre şiddet, toplumsal eşitsizliklerin bir sonucu olarak iktidar sahibinin engelleme eylemi şeklinde de ortaya çıkabilir. Birey, potansiyelini ortaya çıkarmakta engellenirken aslında şiddete maruz kalmaktadır. (Taşdemir Afşar, 2015: 722). Bourdieu "sembolik şiddet" tanımlaması ile şiddet konusunda soyut düşünmeyi daha da ilerletir. Ona göre şiddet, toplumsal alanın her kesimine yayılmıştır. Görülmeyebilir ve fark edilmeyebilir. Sembolik şiddet bir tür yönlendirir ancak birey, istemsiz bir şekilde duyguları kullanılarak yönlendirilir (Bourdieu, 2014: 11).

Şiddet üzerine çalışmalar arttıkça şiddetin ne olduğuna ilişkin tanımlamalar da genişlemekte ve şiddetin farklı şekillerine ilişkin yeni kavramsallaştırmalar ortaya çıkmaktadır. Toplumsal yapıdan kaynaklanan baskılar, şiddetin ortaya çıktığı sosyal ortamın, kendini geçerli ve sürekli kılma isteğinin bir sonucu olduğunu göstermektedir. Teknolojinin gelişmesi ya da küreselleşme gibi toplumsal yapıda iz barakan oluşumlar, yapı içerisindeki iktidar mücadelelerini de dönüştürmektedir.

Güç sahibi olanın, gücü elinde tutabilmek adına kişisel mücadelesinde "aile", şiddetin gerçekleştiği en mahrem alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddet ise bu alanda deneyimlenen öznel deneyimlerin somutlaşan ve kavramsallaşan hali olarak düşünülebilir. Böylelikle özel alanda yaşanan şiddet deneyimi kadının sahip olduğu cinsel kimlik algısını da etkilemektedir (Bourdieu, 2014) Eril şiddet, ataerkil ideolojinin kendini gerçekleştirme, normalleştirmesi ve kendini yeniden inşa etmesi adına "ailede" önemli bir niteliğe sahiptir (Ertürk, 2015: 37).

Kadına yönelik şiddet tabii ki sadece ailede değil toplumsal alanın her alanında sosyal ve ekonomik tüm ilişkilerde deneyimlenen öznel pratikler arasında yer almaktadır. Kadının kamusal alanda daha çok görünür olması ve onun daha çok güç mücadelesine girmesi toplumsal alanın tüm birimlerine yayılan bir "kadına yönelik şiddet" durumu ile karşılaşmamıza neden olmuştur.

Kadına yönelik şiddette, sosyal bilimlerin ortaya koyduğu tanımlamalar, şiddetin sınırlarını belirlemektedir (Taşdemir Afşar, 2015). Öyle ki öznel deneyimler sırasında birey, deneyimlediği durumu şiddet olarak tanımlamazken kavramsal çerçeve kadının yaşadığı durumu "şiddet" şeklinde tanımlayabilir. Örneğin fiziksel şiddet' bireylere yönlendirilen sert somut bir şiddet türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Fark edilmesi diğer şiddet türlerine göre daha belirgindir. Bu konuda bireyin öznel tanımlamalarına pek fırsat vermeden bireyin yaşadığı durumun bir şiddet olduğu kolaylıkla anlaşılabilir çünkü bireyin bedeninde somut kanıtlara sahip olunabilir. Aynı şekilde cinsel şiddet de bedende yarattığı belirtiler ile bireyin "anlamlandırmalarına" fırsat vermeden kolaylıkla tanımlanabilir.

Şiddet türünün psikolojik(duygusal), dijital veya ekonomik olduğu durumlardaki deneyimleri, bireyler tarafından şiddet olarak tanımlanamayabilir. Ancak şiddet konusunda harekete geçmek için ve şiddeti

engellemek için bireyin neyi deneyimlediğinin farkında olması ve bunu da isimlendirebilmesi gerekmektedir. Farkında olabilmesi demek hem şiddet türleri hem de şiddet türlerinin içeriği hakkında bilgi sahibi olunması gerektiğini göstermektedir. Neticede birey ancak bilgi ve fikir sahibi olduğu bir durumu fark edebilir.

Psikolojik şiddeti fark etmek, fiziksel şiddetin ortaya çıkmasını engellemekte önemli bir detaydır. Bilinmektedir ki fiziksel şiddet ortaya çıkmadan bir süre önce birey üzerinde sistematik bir şekilde psikolojik şiddet uygulanmaktadır (Stets, 1990). Psikolojik şiddet², fiziksel şiddetin ortaya çıkması açısından önemli olabilir fakat psikolojik şiddet, başlı başına bir farkındalık problemi içermektedir. Öyle ki bugün yapılan şiddet çalışmalarında bireylerin en çok psikolojik şiddet içeriklerine maruz kaldıkları bilinmektedir (Tokuç, Ekuklu ve Avcıoğlu, 2010). Kadın, psikolojik şiddete maruz kaldığını bilmesi ile şiddetle mücadele edebilir. Bunun içi de şiddeti tanıması ve tanımlayabilmesi gerekmektedir. Böylelikle kadın, şiddetle baş edebilmek adına harekete geçecektir (Ellsberg, Winkvist, Pena ve Stenlund, 2001).

DSÖ, şiddeti önlemede normatif bir dönüşümün gerekli olduğunu öne sürmektedir (WHO, 2014) ancak en temelde şiddetin farkında olmak gerekmektedir. Farkında olunmayan bir durumun engellenmesi de söz konusu olamayacaktır. Şiddetin engellenmesinin onun tanımlanmasına bağlı olduğunu öne süren "Kadına yönelik güçlendirme programları", kadının içinde bulunduğu şiddet ortamından kurtulmasını, şiddeti fark etmesine bağlamaktadır (Bahadır Yılmaz ve Öz, 2019: 338).

Şiddet türlerine ilişkin farkındalık yaratılması, kadına yönelik şiddet açısından önem ifade etmektedir. Neticede şiddet denildiğinde öncelikle kadına yönelik şiddetle mücadele akıllara gelmektedir. Kadına yönelik şiddet ise bulunduğu toplumsal yapının normatif resminin bir sonucudur. Kültürel normlarla çevrili olan kadınlık ve erkeklik rolleri, şiddet konusuna da o kültürün özellikleriyle paralel bir duruş sergilemektedir. Toplumsallaşma süreçlerinden geçerken de bireyler, erkeklik ve kadınlık rollerinin gerektirdiklerini öğrenmektedir. Rollerin gerekliliğini yerine getirememenin bir karşılığı olan şiddet ise işte bu süreçte öğrenilmektedir.

Araştırmamızda kadın akademisyenlerin "şiddet görüntülerine" ilişkin anlamlandırmalarının nasıl olduğu ana probleminden yola çıkılarak fiziksel, psikolojik ve dijital şiddetin yanında ekonomik şiddete ilişkin tanımlamalarının neler olduğu sorusundan hareket edilmiştir. Ekonomik şiddet, "çalışan kadın" olan akademisyenlerin deneyimleyebileceği bir durum olarak varsayılmaktadır. Aslında ekonomik şiddet daha çok ekonomik düzeyi düşük bireylerde rastlanan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Köse ve Beşer 2007: 116). Bu haliyle araştırmamızın odak noktasını temsil etmezken söz konusu farkındalık olduğunda akademisyen kadınların daha farkında olabileceği varsayımından hareket edilmiştir. Ekonomik şiddet³, kadınların en az farkında olduğu şiddet türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Güler, Tel ve Özkan Tuncay, 2005). Bu konuda yapılan çalışmalarda akademisyen kadınların ekonomik şiddetle karşılaştıklarında ataerkil değer yargılarının ekonomik şiddete uğradıklarını farklı şekillerde anlamlandırmalarına neden olduğunu belirtmişlerdir (Kılıç, 2019: 29).

Yapılan çalışmaların genişleyen kavramsal çerçeve ile paralel olarak şiddetin hangi parçasına ışık tutacağı da değişmektedir. Öyle ki Türkiye'de yapılan şiddet odaklı tez çalışmalarına bakıldığında şiddet kavramının çalışmamızda yer aldığı şekliyle "fiziksel, sözel, psikolojik, ekonomik ve dijital" olabileceği gibi Ekici (2019)'nin çalışmasında olduğu gibi politik; Özkan (2019) 'ın çalışmasında olduğu gibi flört şiddeti; Akbal (2018)'in çalışmasında olduğu gibi sembolik şiddete odaklanılarak çalışıldığı görülmüştür.

Türkiye'de yakın zamanda yapılan makale çalışmalarında ise kadına karşı şiddetin yoğunlukta olarak hangi nedenler üzerine inşa edildiğine odaklanıldığı ortaya çıkmıştır (Yüksel Kaptanoğlu, 2015; Tekkas Kerman ve Betrus, 2018). Buna göre kadının şiddet kurbanı olma sebebini Doğan (2014), "toplumsal baskılar" ve bunların kadın ve erkek üzerinde yarattığı duygusal ve davranışsal sonuçları şeklinde yorumlamıştır.

Çalışmada yer alan şekliyle eğitilmiş kadınların şiddete ilişkin deneyimlerini konu edinen araştırmalar ise literatürde oldukça fazladır. Buna göre eğitim düzeyi arttıkça şiddete maruz kalma oranı da artmaktadır (Koenig, Ahmad and Hossain, 2003). Bazı çalışmalarda ise eğitim ile psikolojik ya da fiziksel şiddet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (Caetano, Vaeth and Ramisetty-Mikler, 2008).

Kılıç (2017)'ın kadın akademisyenlerin "ekonomik şiddet algısı" üzerine yaptığı nitel çalışmasında on dört görüşmeci ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler sonunda akademisyen kadınların, ekonomik şiddete ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Görüşmeler sonucunda şiddetin sosyal hayatta görünür hale getirilmesinin öneminin üzerinde durulmaktadır. Kurtbaş 2011 yılında yaptığı çalışmasında akademisyen kadınların "psikolojik şiddete" maruz kalma durumlarını incelemiş ve araştırmanın sonucunda vakıf üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin kamu üniversitelerinde çalışan kadın akademisyenlere göre daha fazla

psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca psikolojik şiddet hakkında bireylerde farkındalık yaratmak gerektiğini belirtmiştir.

Akademisyen kadınların yanında çalışmanın konusunu temsil eden diğer bir kavram ise şiddete ilişkin algıdır. Çalışmada şiddet algısı, kısaca şiddeti fark etme şeklinde düşünülmüştür. Şiddeti fark etme, bireyin bulunduğu ya da tanık olduğu durumu şiddet olarak tanımlamasını ifade etmektedir. Bu konuda Çabuk Kaya (2010)'nın farkındalık yaratarak kalkınmayı sağlamak adına Güney Doğu'da yaptığı çalışma örneklendirilebilir. Bu çalışma özünde şiddetin normalleştirildiği bir toplum yapısının sonucu olarak kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin farkında olmadığına altını çizmektedir.

Bir grup kadın üzerinde şiddet algısına ilişkin yapılan çalışmada kadınların eğitim düzeylerinin, ikamet edilen yerin, yaşın ve şiddet deneyiminin şiddeti anlamlandırmada etkisi olduğu görülmüştür (Bedir vd., 2017). Farklı ve güncel bir çalışmada ise yine eğitim düzeyinin kadınların şiddeti anlamlandırmalarına olumlu etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Yine aynı çalışmada hukuksal yaptırımın olma durumunun şiddet türlerine ilişkin farkındalık yarattığı öne sürülmektedir (Gencer, Ağrıman ve Arıca, 2019).

Hukuki yaptırımlar, her ülkenin kültürel yapısının ve deneyimlerinin bir sonucu olarak düşünülmektedir. Örneğin birçok Arap ve İslam ülkesinde her üç kadından biri eşi tarafından şiddete maruz kalmasına rağmen bu ülkelerde fiziksel şiddet bir sosyal sorun olarak değerlendirilmemektedir (Douki, Nacef, Belhadj, Bouasker ve Ghachem, 2003). O halde hukuki yaptırımların da bu yönde şekillendirilmesi beklenmektedir. Türkiye'de de özellikle son yıllarda yapılan girişimlerle hukuki yönden kadına yönelik şiddetin önlenmesine odaklanan yaptırımlar dikkat çekmektedir ancak yine de yeterli görülmemektedir. Neticede şiddet, toplumsal yapının içinde yerleşik bir şekilde her gün inşa edilmektedir. Yoksulluk, gelir eşitsizlikleri, eşitsiz güç ilişkileri şiddetin ortaya çıkmasının sosyal belirleyicileridir ve bu sosyal belirleyiciler ortadan kaldırılmadan hukuki yaptırımlar da yeterli görülmeyecektir Taşdemir Afşar 2015, 721).

Tüm bu verilerin ışığında çalışmada kadınların, "fiziksel, psikolojik (duygusal), ekonomik ve dijital şiddete tanık olduklarında bu durumu fark etmeleri" ana problemi sorgulanmıştır. Ayrıca tüm bu şiddet türlerine tanık olmaları durumunda bu durumu nasıl anlamlandırdıklarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırmada şiddetin fark edilmesi, şiddetin önüne geçmek adına önemli bir detaydır. Ancak bireyin bir durumu fark etmesi, onun durum hakkında bilgi sahibi olmasını da gerektirmektedir. Bugün fiziksel şiddeti deneyimleyen birey, şiddetin somut sonuçlarını gördüğünden, şiddete uğradığını net bir şekilde bilebilmektedir. Kendini, fiziksel şiddet uygulayan kişiden uzak tutmalı ve bu kişiyle tüm bağlantısını koparması gerektiği bilgisine sahiptir. Ancak ekonomik şiddet örneğini vermek gerekirse bireyler, maruz kaldıkları davranışın bir şiddet davranışı olduğunu fark edemeyebilirler. Videolarda yer alan şiddet davranışları, akademisyen kadınların şiddete ilişkin anlamlandırmalarını ortaya çıkarmak açısından önem arz etmektedir. Videolar, bir sosyal gerçeklik alanı sunarak bireylerin durumlara ilişkin algılarını ortaya çıkarmıştır.

Video gösterimleri ile bireylerin izlediklerini kendi açılarından yorumlayarak not almaları ve bu notlar üzerinden yapılan derinlemesine mülakatlar (video temelli mülakatlar) ile video gösterimlerinin odak grup görüşmeleri sırasında kullanılması (video kulüpler) teknikleri, eğitim alanında kullanılan teknikler arasındadır. Daha çok eğitim bilimleri alanında özellikle fen ile matematik alanında kullanılan video temelli mülakatlar ve video kulüpler hem öğretmenin hem de öğrencinin fark etmesi gereken konulara dikkati çekilerek eğitim sırasında kullanabilecekleri metot ve teknikler hakkında görüşmecilere bilgi ve içerik sunmaktadır. Bir anlamda mesleki gelişim sürecini destekleyen bu tarz uygulamalarda kayıt altına alınan dersler, öğretmenlere tekrardan gösterilmek suretiyle öğretmenin kendini geliştirmesine imkân vermektedir. Sosyoloji öğretiminde de videoların kullanılabilineceğine ilişkin bir çalışma (Papson, 1980: 1988) mevcuttur.

Türkiye'de ve dünyada yapılan sosyolojik araştırmalarda videolar, bir veri toplama tekniği değildir. Videolar, verilerin toplandığı alanlar olarak görülmektedir (Bkz.Gökmen, 2019; Töle, 2015; Erol, 2012; Çomu, 2012; Erdem, 2016). İçerik analizi ile toplanan ve analiz edilen verilerin öznesi videolardır. Video temelli mülakatlarda ise özne, görüşmecilerdir.

Yöntem

Araştırmada yorumsamacı bir yaklaşım benimsenmiştir. Yorumsamacı yaklaşımın belirlenmesinde araştırma konusunun niteliğinin ön plana çıkarılması gerekliliği belirleyici olmuştur. Araştırmanın konusu, şiddeti anlamlandırma olduğundan yapılacak bir çalışmada anlamların ortaya konulmasının yöntemin seçilmesinde belirleyici olduğu söylenebilir. Ayrıca araştırma sırasında ortaya konulan anlamların nasıl inşa edildiği çalışmada önem arz etmektedir. Dolayısıyla görüşmecilerin olay ve olguları "anlamlandırmalarının" yanında

"söz konusu anlamları nasıl inşa ettikleri" araştırmanın önemidir. Yorumsamacı yaklaşımın bir sonucu olarak çalışmaya nitel araştırma yöntemi belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntem ve teknikleri araştırmanın veriler açısından etraflı ve zengin olmasına zemin hazırlamıştır (Merriam, 2018).

Araştırmanın konusu ve problem cümleleri belirlenirken araştırmada "betimleyici" bir amaçla yola çıkıldığı belirtilmelidir. Bir durum çalışması olan bu çalışmada açıklayıcı bir takım tanımlamalar söz konusu olsa da olgular arasında neden sonuç ilişkisinin kurulmasından ziyade anlamların neler olduğunun ve nasıl tanımlandığının detaylandırılması amaçlanmıştır. Chmiliar (2010), bir sistemin derinlemesine incelenmesi ve toplu veri toplanmasının ancak durum çalışması ile mümkün olabileceğini söyleyerek durum çalışmasının "anlama" odaklanan çalışmada tercih edilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Çalışmada araştırmanın evrenini Türkiye'deki akademisyen kadınlar temsil etmektedir. Türkiye'de 2019'da 163 bin akademisyenin olduğu ve bu sayı içerisinde akademisyen kadınların oranı, YÖK⁴ (Yüksek Öğretim Kurumu)'ün 2019 verilerine göre %44 olarak belirtilmektedir. Çalışmada örneklem olarak yedi kadın görüşmeciden oluşan bir grup belirlenmiştir. Görüşmecilerin seçilmesinde akademik bir kariyere sahip olmaları belirleyici olmuştur. Böylelikle görüşmecilerin şiddet farkındalığı konusunda eğitim almamış bir gruba göre daha farkında olabileceği kabulünden hareket edilmiştir (Kılıç, 2019).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama tekniği olarak kullanılmış iki teknikten söz edilebilir. İlk veri toplama tekniğinde görüşmecilere videoların izletilmesi ve sonrasında görüşmecilerden videolarda ne gördüğüne ilişkin yorumlarının alınması hedeflenmiştir. Yazılı notların içeriği, görüşmecilere izletilen videolarla belirlenmiştir. Görüşmeciler, aldıkları notların fotoğraflarını çekerek mail yoluyla araştırmacıya göndermişlerdir.

Araştırmada video temelli mülakatların tercih edilmesinin sebebi video gösterimleri vasıtasıyla veri toplama tekniğinin tüm dünyada yaygınlaşan bir uygulama alanı olmasıdır (Christ, Arya and Chiu, 2017). Ayrıca diğer bir sebep olarak özellikle eğitim alanında kullanılan ve etkili bir öğrenme aracı olarak gösterilen video temelli uygulamalar, katılımcıların düşüncelerini ve fark etmelerini anlamak adına kullanılmaktadır (Barnhart & van Es, 2015; Santagata & Yeh, 2013; Özdemir Baki ve Kılıçoğlu, 2020; Özdemir Baki 2020). Video gösterimleri sırasında katılımcıların fark ettikleri detayları yakalamaya imkân verecek durdurma ya da tekrardan izleme gibi özellikler, video temelli uygulamaların seçilmesinde olumlu özellikler olarak gösterilebilir (Brophy, 2004). Söz konusu özellikler sosyoloji alanında da video temelli uygulamaların kullanılabilirliğini göstermektedir. Böylelikle toplumsalın inşa edilme süreci ve toplumsal olguların bireyler için taşıdığı anlamlar görünür hale gelebilecek ve araştırmacılara da değerlendirme imkânı sunacaktır.

İkinci veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme formlarının kullanıldığı mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Paylaşılan videolara yapılan yorumların detaylandırılması noktasında görüşmecilerden destek alınmıştır. Burada görüşmecilerden bazı yorumlarının detaylandırılması istenmiştir. Böylelikle şiddetin anlamı konusunda derinleşmenin sağlanması amaçlanmıştır.

Görüşmecilere kadına karşı şiddet içerikli dört video ile aile içi uyumun gerçekleştiği bir videonun dahil olduğu beş video gösterilmiştir. Videolar, otuz saniye ile bir dakika arasında değişmektedir ve kaynak olarak "Youtube" isimli internet sitesi kullanılmıştır. "Whatsapp" telefon uygulamasında kurulan grup üzerinden yedi katılımcıya ulaşılmıştır. Videolar, Pazartesi ve Perşembe olmak üzere haftanın iki günü görüşmecilere gönderilmiştir. Videoların belirli aralıklarla gönderilmesinin sebebi, görüşmecilerin videoları ardı ardına izleyip sıkılmalarının önüne geçmek ve farklı videolardan etkilenecek yorumlarını, birbirleri ile ilişkili şekilde yapmalarının önüne geçilmesidir.

Videoların içeriği birbirinden farklıdır. Birinci videoda "psikolojik (duygusal) şiddet", ikinci videoda "ekonomik ve psikolojik şiddet", üçüncü videoda "fiziksel ve sözel şiddet", dördüncü videoda "dijital şiddet" ile son videoda "aile içi uyumun var olduğu ve şiddetin olmadığı" bir video gösterilmiştir.

Araştırmanın veri toplama kısmında geçerliği ve güvenilirliği desteklemek için videolar, uzman sosyolog tarafından değerlendirilmiştir. Uzmanın değerlendirmesine göre birinci video yani "psikolojik (duygusal)" şiddetin yer aldığı video şu şekilde açıklanmaktadır. "Bu videoda kadın, daha üst bir pozisyonda çalışabilme olasılığını partnerine/eşine anlatmaktadır. Ancak karşısındaki erkek, kadının bu görevini çok fazla önemsemediğini göstermektedir. Bunun üzerine kadın " ciddi bir şey anlatıyorum, dinler misin beni" diyerek karşı tarafa tepki göstermiştir". "Ekonomik ve psikolojik şiddet" içeriğinin yer aldığı ve ikinci olarak gösterilen videoda ise uzman sosyolog, görüşlerini bu şekilde anlatmaktadır. " Videodaki; "Ben eşime daima yardım

ediyorum, eşimin çalışmasına gerek yok" ifadeleri kadınları evde (çocuk bakımı, yemek, temizlik ve eve ait işler içerisinde tanımlanırken), erkekleri ise dışarıda çalışan olarak göstermektedir.

Üçüncü video olarak isimlendirilen ve içeriğinde "fiziksel ve sözel" şiddetin yer aldığı video, uzman sosyolog tarafından şöyle açıklanmaktadır; "Kadına yönelik şiddet hem Türkiye'de hem Dünyada yaşanan önemli sorunlardan birisidir. Bu videoda görülen apaçık fiziksel ve sözel şiddettir." Dördüncü videonun içeriğinde "dijital şiddet" yer almaktadır ve uzman sosyolog bu videoyu şöyle yorumlamaktadır. "Bu videoda kişi, eşi tarafından aracına takip cihazı yerleştirilerek kontrol-takip ve manipüle edici tavırlara maruz kalmaktadır. Bu durum, güç- dayatma, baskı ve kadının üzerinde kurulan kontrol durumunun bir yansıması olarak yorumlanabilir. Videoda, psikolojik şiddet ile birlikte sözlü şiddetin bir örneği görülmektedir."

Beşinci video, aile içi uyumun var olduğu ve şiddetin olmadığı" video olarak açıklanmaktadır. Bu videoda ise uzman sosyolog; " Androjen kimlik, bireylerin birbirine karşı daha esnek ve uyumlu davranışlar sergileyebildiğini ifade eden bir kavramdır. Androjen kişilik tipi ise, kadınsı ve erkeksi özelliklerin birleştirilmesini ifade etmektedir. Bu videoda da kadına atfedilen yemek yapmak gibi ağlamak gibi özelliklerin erkek tarafından yapıldığı, geleneksel cinsiyet rollerinin dışına çıktığı görülmektedir" ifadeleri ile videoyu açıklamaktadır. Uzman sosyolog, videoların yorumlarını yaparken şiddet ifadesini kullanmayı tercih etmemiştir ancak tanımlamaları ile şiddetin onun için anlamını ortaya koymaktadır.

Son olarak çalışmada sadece bir görüşmeciye videolar hakkında yönlendirici bilgiler verilmiştir. Görüşmeciye, kadına karşı şiddetin yer aldığı videolar izletildiği belirtilmiştir. Buradaki amaç, bilgilendirme sonrasında görüşmecinin yorumlarının diğerlerinden farklılaşp farklılaşmadığının anlaşılmasıdır.

Veri Analiz Tekniği

Araştırmada veri analiz tekniği olarak nitel yöntemde söylem analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Analiz sırasında kuramsal çerçevenin işaret ettiği kavramlar ile çalışılmıştır. Veriler, videolarda yer alan şiddetin içeriği ve yeniden inşa ettiği söylem üzerine yoğunlaşarak ortaya çıkarılmıştır. Buna göre görüşmecilerin, "psikolojik (duygusal) şiddet", "ekonomik ve psikolojik şiddet", "fiziksel ve sözel şiddet", "dijital şiddet" ile son videoda yer alan "aile içi uyumun var olduğu ve şiddetin olmadığı" videolar hakkında yaptıkları yorumları ve görüşmeler sırasında verdikleri cevaplar dikkate alınmıştır.

Bulgular

Kadına şiddetin ana tema olarak belirlendiği çalışmada yedi kadın akademisyen ile video temelli mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakata katılan akademisyenlerden tümü sosyal bilimler araştırma alanında eğitim görmüştür ve bu alanda eğitim vermektedirler. Görüşmecilerden üçü evlidir (Ayşe, Hazal, Betül). Hazal ve Betül tek çocuk sahibidir. Ayşe'nin çocuğu yoktur. Dört görüşmeci (Firuze, Derya, Elif, Cansu) ise bekârdır. Görüşmecilerden üçü (Firuze, Ayşe, Hazal) Doktor Öğretim Üyesidir. Diğer dört görüşmeci (Derya, Elif, Cansu, Betül) ise araştırma görevlisidir. Görüşmecilerden Firuze doktor öğretim üyeleri arasındaki tek bekârdır ve görüşmeci Betül ise araştırma görevlileri arasındaki tek evli kişidir. Görüşmecilerin yaşları, 25-40 yaşları arasındadır.

"Bilemiyorum Doğru Mu Biliyorum..."

Görüşmecilere ilk video, şubat ayının ilk haftası sunulmuştur. Evli ve doktor öğretim üyesi olan görüşmeci Ayşe (31)⁵, "Psikolojik (duygusal) şiddetin" yer aldığı bu videoda şiddeti "olumsuz tepki" olarak tanımlamıştır. Evli ve bir çocuk sahibi olan araştırma görevlisi Betül (30) ve bekâr araştırma görevlisi Cansu (33), şiddeti tanımlamak yerine nitelendirmeyi tercih ederek ortak bir şekilde "sinir bozucu" ifadesini kullanmışlardır. Betül, erkeğin videoda eşine karşı tavrını "önemsememek" şeklinde değerlendirirken Cansu, erkeğin kadına karşı tavrını "küçümseyici" olarak değerlendirmiştir. Bekâr araştırma görevlileri Derya (30) ve Elif (25), erkeğin kadına karşı tavrını "dinlemeyen" olarak yorumlarken Derya, erkeği "ilgisiz" olarak nitelendirmiştir.

Görüşmeciler şiddetin erkekten kadına yönelik olduğunu savunurken bekâr doktor öğretim üyesi Firuze (40), ortada bir şiddetin varlığını anlatmıştır ancak burada şiddet, sıkıcı ifadeler kullanan kadın tarafından uygulanmaktadır. Firuze, "eğitilmiş olsun olmasın erkeklere eşlerinin işleri ile ilgili detaylar hep sıkıcı gelmiştir" diyerek şiddetin odak noktasının kadından erkeğe karşı olduğunu belirtmiştir. Ona göre ortada şiddet söz konusudur ancak kadından erkeğe yönelik bir şiddetin varlığı görülmektedir.

Görüşmecilerin ifadelerinden de anlaşılacağı gibi "şiddet" kavramı yorumların içeriğinde yer almamaktadır. Ancak görüşmeciler, şiddetin niteliklerinden bahsederek ortada "olumsuz" bir tavır olduğunu

belirtmişlerdir. Şiddet videoları izlediğinin farkında olan Evli ve bir çocuk annesi doktor öğretim üyesi Hazal(37) ise videoyu "kadının kendisini yetersiz ve değersiz hissetmesine neden olan şiddet türünü içeren duygusal bir şiddet" şeklinde tanımlamıştır. Hazal, şiddet uygulayan erkeği nitelendirirken Derya gibi "ilgisiz" ve "dinlemeyen" ifadelerinin yanında Cansu gibi "küçümseyici" ifadesini kullanmıştır.

Görülmektedir ki bireylere şiddet videosu izletildiği söylendiğinde "şiddet" kavramını kullanmaktan çekinmemektedirler. Ancak özellikle fiziksel şiddetin yer aldığı videoda görüşmeciler, çekinmeden fiziksel şiddeti ifade etmektedirler. Bunun dışında örneğin psikolojik şiddetin yer aldığı videoda "şiddet" kavramı yerine şiddetin "niteliği" ve bireylerin "nitelikleri" yer almaktadır.

Psikolojik (duygusal) şiddetin yer aldığı videoya ilişkin yapılan mülakatlarda erkeğin uyguladığı şiddeti belirsiz bir yorumla sonlandıran Firuze'ye psikolojik şiddet tanımını yapması için derinlemesine sorular sorulmuştur. Firuze, psikolojik şiddeti "baskı" kavramı üzerinden tanımlamıştır. Özel bir örnek üzerinden baskıyı şöyle anlatır; "İkili ilişkiler içerisinde bir erkeğin çocuğumuz olmuyor diye çevrenin baskısı altında kalarak onlardan etkilenerek acısını benden çıkarması baskıdır ve şiddettir". Firuze ifadelerinde fiziksel ya da sözel bir müdahaleyi bir bütün olarak düşünmektedir. Ona göre psikolojik bir şiddet, şiddetin niteliğinden ziyade ortaya çıkış şekli ile alakalıdır. Öyle ki erkek, psikolojik bir etkiye maruz kalıp bu etkiyi ortaya çıkarırsa psikolojik şiddet de ortaya çıkar. Firuze görüşme sırasında "bilemiyorum doğru mu biliyorum ancak böyle olduğunu düşünüyorum" diyerek psikolojik şiddet hakkındaki bilgisinin yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Bir taraftan diğer tarafa psikolojik şiddet uygulanmasının nedenini temellendiren Ayşe, "kadının söylediklerinin çok da önemli bir şey olmadığı izleniminin yaratılması ve bu yolla kadının işinden soğumasının amaçlandığını" öne sürmektedir. Diğer görüşmecilere göre şiddeti temellendiren bu ifade ile Ayşe, psikolojik şiddet tanımına ifadelerinde yer vermese de dolaylı yoldan psikolojik tanımını nitelendirmiştir.

"Kadını Ev İşleriyle Sınırlayan Bir Zihniyet"

Ekonomik ve psikolojik şiddetin yer aldığı ikinci videoda Ayşe, yine ilk videoda olduğu gibi kadına karşı geliştirilen olumsuz bir tutum olduğunun farkındadır. O tutumun isminin ekonomik şiddet olduğunun tanımını yapamaz ancak videoda eşitlik adı altında bir eşitsizliğin yaratıldığını vurgulamaktadır. Cansu videodaki şiddeti, "...kadınların adına karar alan yaklaşımları ve bunu dalga geçerek, küçümseyerek belirtmeleri kadını ikinci plana attıklarını ve değer vermediklerini gösteriyor..." diyerek yorumlamaktadır. Elif, videoda gördüğü ekonomik şiddeti tanımlamak için "kadını ev işleriyle sınırlayan bir zihniyet" şeklinde bir nitelendirme kullanmaktadır. Elif'in yorumlarını geliştiren Firuze ise "kadının toplumdaki tek misyonu anne olmak ya da ev işleri yapmak değildir... Kadın, sosyal çevreye dahil olarak kendini bulması, topluma katkı sağlaması onun da mutlu olmasını sağlayacaktır." Diyerek videoda olumsuz bir durum olduğunun farkındadır ancak bunu ekonomik ya da psikolojik şiddet olarak isimlendirememektedir.

Derya ise erkekler tarafından ikinci plana atılan kadınlara, ev işlerinde yardım edilerek eşitliğin sağlanabileceğini öne sürmektedir. Derya ile yapılan görüşmelerde "ekonomik ve psikolojik şiddeti" nasıl anlamlandırdığı sorulmuştur. Görüşmede Derya ekonomik şiddeti, "eşin karşı tarafa para vermemesi" şeklinde tanımlamıştır. Derya, ekonomik şiddet hakkında fikir sahibidir ancak videoda bu durumu şiddet olarak anlamlandıramamıştır. Yapılan görüşmeler sırasında Derya, erkeklerin kadınlara ekonomik şiddetini kadının çalışma tercihi üzerinden uygulamalarını bir şiddet türü olarak değerlendirir. "Eğer gerçekten eşler birbirlerini düşünüyorlarsa fikir önerisinde bulunabilirler ama zorlayıcı bir şekilde kesinlikle olmamalı" ifadeleri ile ekonomik şiddeti tanımlamıştır.

Hazal ise şiddet videoları izlediğinin farkında olarak kadının ev içine ait olduğunun vurgulanmasını bir "psikolojik şiddet" olarak tanımlamaktadır. Hazal'a göre videoda kadının elindeki ekonomik gücün alınması, geleneksel zihniyetin bir sonucudur. Söz konusu zihniyet ise toplumsal yapıdaki birçok sosyolojik kurumdan etkilenebilir.

Görüldüğü üzere görüşmeciler, şiddet kavramını kullanmamakla birlikte fark ettikleri durumu nitelendirmişlerdir. Bu nitelendirme sonrasında yapılan görüşmelerde fark edebilecekleri şiddet türü hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları sorulduğunda görüşmecilerin, tanım yapabildikleri görülmüştür. Bu da demek oluyor ki şiddet türleri kadınlar için belirli örnekler üzerinde sınırlanmıştır. Örneğin ekonomik şiddeti kolaylıkla tanımlayan Derya, videoda ekonomik şiddet olduğunu fark edememiştir. Onun için ekonomik şiddet, belirli bir örnektir. O örnek söz konusu olduğunda ekonomik şiddetten bahsedilebilir.

"Bir De Kadının Kadına Şiddeti Var Tabi..."

Fiziksel şiddetin yer aldığı üçüncü videoda görüşmecilerden Firuze'nin tanımı dikkat çekmektedir. Görüşmeci önceki iki videoda şiddet görmüş ancak bunu isimlendirememiş gibi "Bir de kadının kadına şiddeti var tabi..." diyerek söze başlamıştır. Fiziksel şiddet videosu görüşmecilerin aklına "şiddet" getirmekle kalmamış görüşlerinde şiddet kavramını kullanmalarını da sağlamıştır. Tüm görüşmeciler, fiziksel şiddet videosunu bir şiddet videosu olarak tanımlamışlardır.

Ayşe, kadının kadına sözel ve fiziksel şiddet uygulamasının çevre tarafından alkışlanmasını "tatmin edilen erkek egosu" üzerinden anlamlandırmaktadır. "Kadınlar, kendilerini küçük düşürdükçe erkeklerin egosu tavan yapmaktadır..." diyen Ayşe'ye Cansu katkı sağlamaktadır. Cansu, "kadınlar bu tarz davranarak bize içselleştirilen ve benimsetilen durumları göstermektedir" diyerek yorumlarını genişletmektedir. Firuze ise kadının bu tarz davranışlarla topluma "cinsel bir obje" olarak yansıtıldığını ifade etmektedir. "Kadını topluma cinsel bir obje olarak yansıtmaları apayrı bir şiddet" diyerek şiddetin kaynağını belirsiz bıraksa da bu tarz videoların hizmet ettiği düşünce tarzının şiddet yarattığını ortaya koymaktadır.

Firuze, Cansu ve Ayşe'nin yorumlarına karşı olarak Derya videoda "Kadının kadına olan şiddetini göstermektedir. Kadına şiddet sadece karşı cins tarafından yapılmamaktadır" şeklinde yorum yapmıştır. Böylelikle Derya, Cansu ve Ayşe'nin yorumlamaya çalıştığı ve erkek egemen toplumun bir sonucu olan durumu sadece kişiler üzerinden değerlendirerek bunun bir kadının kadına karşı şiddeti olarak anlaşılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Betül ise şiddetin farkında olarak odağını daha psikolojik bir yoruma kaydırmıştır. "Hayatımızdaki her şeyi gizli yaşamamız lazım bunu anlıyorum" diyerek videodaki fiziksel şiddetin bir nedeninin olabileceğini öne sürmektedir. Ancak yorumlara odaklanıldığında Cansu ve Ayşe'nin erkek egemen ideolojiye atf yaparak onun bu tarz görüntülere sebep olduğunu vurguladığını söyleyebiliriz. Firuze ise Cansu ile Ayşe'ye bir anlamda katkı sağlamaktadır ancak bunu ideolojik açıdan temellendirememektedir. Anlaşılan odur ki özellikle fiziksel şiddet, tüm görüşmeciler açısından apaçıktır. Fakat şiddetin bir nedeni olabileceğini öne süren görüşmeci Betül, şiddet farkındalığı hakkında fiziksel şiddet açısından şiddet farkındalığı üzerinde çalışılması gerektiğini göstermektedir.

"Erkeğin Temeldeki Problemi Kendisine Güvenmemesidir."

Dijital şiddetin yer aldığı dördüncü videonun gönderilmesi sonrasında videoda konuşan kişinin kadın mı erkek mi olduğunun netleştirilmesi gerektiğine ilişkin yorum, görüşmeci Betül tarafından videoların dağıtıldığı gruba atılır. Betül, "takip edenin kim olduğunu" anlayamadığını belirtir. Bu kafa karışıklığını destekleyen Cansu'ya göre video şaşırtıcıdır. Çünkü bu tarz takip davranışları kadınların erkeklerle uyguladıkları bir davranıştır. Cansu, "video, erkeklerin de bu tarz tehdit, izleme gibi durumları deneyimleyebildiğini göstererek bizi şaşırtıyor." diyerek dijital şiddeti, kadının uyguladığı bir davranış olarak tanımlar ancak yine şiddet ifadesini kullanmaktan kaçınır ya da tercih etmez.

Ayşe, video gösterimleri sonrasında ilk defa fiziksel şiddetin yer almadığı başka bir videoda "şiddet" ifadesini kullanır. Ona göre erkeğin, takip cihazı vasıtasıyla eşini takibi onun, geçmiş yaşantılarına dayanmaktadır. "Bir kişide bağlanma ve güven problemi var ise ailede sağlıklı bağlanma hissine ulaşamadığı anlamını taşımaktadır." O halde "erkeğin temeldeki problemi kendisine güvenmemesidir..." diyerek dijital şiddetin gösterildiği videodaki davranışların sebebini diğer yorumlarında olduğu gibi erkeğin geçmiş deneyimlerine ve psikolojik durumuna bağlamaktadır.

Ayşe gibi firuze de şiddet ifadesini yeniden kullanmaktadır. "Çiftlerin birbirlerini belirli bir çerçevede kıskanmaları doğal karşılanabilir ama bunu paranoyaklaştırıp şiddete çevirmeleri asla kabul edilemez" diyerek Ayşe gibi videodaki davranışların sebebini erkeğin psikolojik durumuna bağlamaktadır. Elif, Firuze gibi "paranoyak" ifadesini kullanarak erkeğin psikolojik durumunun şiddet davranışında bulunmasının sebebi olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak Elif, "psikolojik şiddet" ifadesini kullanarak dijital şiddeti bir şiddet türü olarak detaylandırmaya çalışırken kavram karmaşası da yaşamaktadır.

Betül, video yorumunu "Kocası yüzünden çaresiz olan bir kadını gördüm videoda.." diyerek sonlandırmıştır. Betül'le yapılan görüşme sırasında onun dijital şiddet kavramına nasıl bir yaklaşım gösterdiği anlaşılmasına çalışılmıştır. Betül'e dijital şiddetin içeriğini temsil edecek şekilde çiftlerin sosyal medya hesaplarına müdahalesi sorulduğunda "erkeğin bir açık araması güvensizlik nedeniyledir sadece..." diyerek dijital şiddeti, "bir şiddet..." türü olarak değerlendirdiği ortaya çıkmıştır. Ancak bu durumu "psikolojik baskı" ifadelerini

kullanarak anlatmıştır. Bu durum ise Betül'ün dijital şiddet ile psikolojik şiddete ilişkin anlam karmaşası yaşadığını göstermektedir.

Derya, "eşin takibi, kadının kendine olan güvenini kaybetmesine ve korkmasına sebep olmuş" diyerek videoyu yorumlamaktadır. Görüşmeciler, Deryanın da örneğinde olduğu gibi birbirlerinden haberdar olmadan yaptıkları video yorumlarında dijital şiddeti "güvensizlik" kavramı ile açıklamaya çalışmaktadırlar. Hazal, şiddet videoları izlediğini bilmesine rağmen dijital şiddeti "güvensizlik" kavramıyla anlamlandırmaya çalışmaktadır. Ancak o da Ayşe gibi erkek güvensizliğine vurgu yaparak şiddet videosu izlediğini vurgulamaktadır. "Kendine güvenmeyen bir insanın davranışlarını gösteriyor bu nedenle de karşısındakine de güvenmiyor" ifadeleri ile dijital şiddeti "kıskançlık, özgürlük alanına müdahale, saygılı davranmama ve kontrol altına alma" davranışları üzerinden anlamlandırmaktadır.

Görüşmeciler, dijital şiddetin yer aldığı videoyu izlerken şiddeti fark ettiklerini belirtmişlerdir. Yine diğer tanımlayamadıkları şiddet türlerinde olduğu gibi karşı tarafın davranışını nitelendirmeyi tercih etmişlerdir. Kavramsal anlamda "dijital şiddet" kavramını kullanmamışlardır. Bu durum, görüşmecilerin dijital şiddet hakkında farkındalıklarının geliştirilmesi ve dijital şiddet kavramının varlığının ortaya konulması gerektiğinin altını çizmektedir.

"Değişen Dünyaya Uyum Sağlayan Bir Model"

Son videoda görüşmecilere, "aile içi uyumun var olduğu ve şiddetin olmadığı" bir video gösterilmiştir. Şiddet videoları izleyeceği şeklinde yönlendirilen Hazal, videodaki erkeği "değişen dünyaya uyum sağlayan bir model" şeklinde değerlendirmektedir. Bu ifade espri içeriklidir ve yorumuna "bu durum çalışan aileler için gerekli özellikle eşine evde destek olan bir davranış sergileyerek onun değerli olduğunu hissettiriyor" ifadeleri ile devam ederken "değişen dünya" ifadesini de açıklamaktadır. Değişen dünya hem kadının hem de erkeğin çalıştığı bir dünyadır ve bu tarz bir rol paylaşımı Hazal tarafından desteklenmektedir.

Ayşe ise yorumlarında "daha uzun ve mutlu bir şekilde ilerleyen evliliği" rollerin eşit bir şekilde paylaşılması noktasında temellendirmektedir. Ona göre "aslında olması gereken şey de budur". Derya eşler arasındaki paylaşımı "dayanışma" olarak anlamlandırmakta ve bu durumu "hayatı paylaşan çiftler mutluluğu da paylaşmaktadır" şeklinde yorumlamaktadır.

Cansu ise Derya, Hazal ve Ayşe gibi videoyu "tatlı ve olması gereken bir yaşam stili" olarak değerlendirmektedir. O da diğer görüşmeciler gibi paylaşımına vurgu yaparak "sorumlulukların bir cinsiyete ait olduğunu düşünmüyorum" ifadeleri ile yorumunu sonlandırmaktadır. Ancak Betül tam da sorumlulukların bir cinsiyete ait olduğuna alıştığımızı öne sürmektedir. Betül, diğer görüşmecilerin tam zıttı bir bakış açısıyla yorumlarını tamamlamaktadır. "Erkeğin yaptığını kadının yapmasını bekledim. Aslında benim beklentim yanlış çünkü yemek yapmak sadece kadın işi değil ama şimdiye kadar öyle alışmışız" sözleriyle önce videoda gördüğü ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki uyumu yakalayan çifti eleştirirken aynı zamanda kendini de eleştirmektedir.

Sonuç

Yapılan araştırmada kadına yönelik şiddet videolarını, kadın görüşmecilere izlettiğimizde görüşmecilerin şiddet olgusunu genel anlamda fark ettikleri sonucuna vardığımızı söyleyebiliriz. Sadece görüşmecilerin şiddet türlerini tanımlamada ve isimlendirmede bazı sıkıntılar yaşadıklarını da belirtmemiz gerekmektedir. Nitekim görüşmeciler, özellikle **fiziksel ve psikolojik şiddeti** içeren videoları izlerken kendilerini videoda gördükleri kadının yerine koyarak onun durumu ifade edebilecek nitelendirmeler üzerinden ilerlemişlerdir. Görüşmeciler, şiddete uğrayan kadının durumunu "çaresiz" nitelendirmesi gibi belirli bir takım ifadelerle tanımlarken şiddet gösteren erkeği de "sinir bozucu" nitelendirmesinde olduğu gibi eylemi gerçekleştiren ve karşı tarafta olumsuz etkiler bırakan kişi olarak tanımlamışlardır.

Görülmektedir ki görüşmeciler, sosyal hayatta bu tür deneyimlerle karşılaşmışlar ve bu tarz **nitelendirmeler** inşa etmişlerdir. Öyle ki hiçbir şiddet videosu kadınlar tarafından **şaşkınlıkla** karşılanmamıştır. Görüşmeciler, bu tarz durumların sosyal hayatta karşılarına çıkan durumlar olduğunun **farkındadırlar**. Ayrıca her şiddet videosunun ardındaki iktidar imgesinin "**erkek**" olması da sosyal hayatta bu tarz bir eşitsizliğin akademisyen kadınların özel hayatlarında da inşa edildiğini bizlere göstermektedir. Hem evli hem de bekâr görüşmeciler, eşler arası uyumun olduğu videoyu yorumlarken "çiftler" ifadesini kullanmışlardır. Bu da görüşmecilerin evliliğe ilişkin deneyimlerinin içeriği değişse de toplumsal cinsiyet rollerinin uyumlu bir şekilde

gerçekleştirildiği evliliklerde, eşitsizliğin ortadan kalktığı farkında olduklarını göstermektedir. Bundan dolayı denilebilir ki evlilik deneyimi, eşitsizliği farklı yorumlamada görüşmecileri derinden etkilememiştir.

Video paylaşımları sırasında ve sonrasında kadınların hiçbiri izledikleri şiddet durumları ile nasıl başa çıkabileceklerine ilişkin bir ifade ya da eylem tarzı belirtmemişlerdir. Yapılan görüşmelerde görüşmecilere bu tarz bir yönlendirme yapıldığında (sen olsan ne yapardın gibi sorular sorulduğunda) cevap verdikleri gözlemlenmiştir. O halde denilebilir ki görüşmeciler, kendilerini şiddete uğrayan kadının yerine koyarak duygu durumlarını ifade etmişler ancak şiddete uğrayan bir kadına ne yapılabileceği konusunda ifadesiz kalmışlardır. Söz konusu ifadesizlik, şiddet durumunun **"normalleştirildiğinin"** bir ifadesi olarak düşünülmektedir.

Yapılacak sonraki çalışmalarda **"yönlendirici rolüne"** ya da Özdemir Baki (2020)'nin çalışmasında yer verdiği gibi **"kolaylaştırıcı rolüne"** yoğunlaşılmalıdır. Bu çalışmada sorularla videodaki odak noktalarına görüşmecilerin dikkatini çekecek bireylere (yönlendirici rolüne) ihtiyaç olduğu görülmüştür. Nitekim görüşmeci videoları izlerken "şiddete uğrayan bir kadının yerinde olsa ne yapardı?" ya da "kadın şiddete uğrarken onun tavrı ne olurdu?" şeklindeki sorularla araştırmayı çok boyutlu bir hale getirebilirdi.

Son olarak bu araştırma, bir pilot çalışma şeklinde düşünülmelidir çünkü sosyoloji literatüründe video temelli mülakatlar söz konusu değildir ve bu sebeple üzerinde sıkça çalışması gerekmektedir. Bu araştırmada kadın görüşmeciler seçilmiş olmasına rağmen bir sonraki çalışmada görüşmecilerin erkekler olarak seçilmesi ve şiddete ilişkin anlamlandırmaları üzerine düşünülmelidir.

¹Şiddete maruz kalanın vücut bütünlüğüne zarar veren ve ardından somut kanıtlar bırakan davranışları içermektedir.

²Bireyin, duygusal içerikli soyut davranışlara maruz kalması

³Kadının ekonomik açıdan sınıstimal edilmesi (Kocadaş ve Kılıç, 2012: 351)

⁴<https://www.haberturk.com/yok-acikladi-akademik-hayattaki-kadin-orani-erkeklere-yaklasti-2394853>

⁵Görüşmecilerin yaşları

Kaynakça

- Akbal, A. (2018). *Türkiye'de Sağlık Alanında Dönüşüm: Sembolik Güç ve Sembolik Şiddet İlişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üni. SBE, Ankara.
- Bahadır Yılmaz E. ve Öz, F. (2019). Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Yönelik Güçlendirme Programı ve Hemşirelik. *HEAD*, 16(4), 338-342.
- Barnhart, T. and Van Es, E. (2015). Studying Teacher Noticing: Examining The Relationship Among Pre-Service Science Teachers' Ability To Attend, Analyze And Respond To Student Thinking. *Teaching And Teacher Education*, 45, 83-93.
- Bedir, N , Ekerbiçer, H , İnci, M , Köse, E , Karatepe, T , Demirbaş, M , P. Karabel, M , Erdoğan, N , Tok, Ş , A. Kıbar, F , Sancar, Ö , Muratdağı, G , Çopur, Ö , Dikmen, Ö , Sezer, M , Musaoğlu, E , Kurban, A , Arslan, A , Karaaytaç, R , Mandacı, S , Ceylan, A , Kılıç, Z . (2018). Sakarya'da Yaşayan Bir Grup Kadının Şiddet Algı Durumları ve Bunu Etkileyen Faktörler . *Sakarya Tıp Dergisi*, 7 (4) , 188-196 . DOI: 10.31832/smj.363175
- Bourdieu, Pierre .2014. Eril Tahakküm, Çev. Bediz Yılmaz, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- Brophy, J. (2004). **Motivating Students To Learn** (2nd Ed.). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Caetano, R., Vaeth, P. A. C. and Ramisetty-Mikler, S . (2008). Intimate Partner Violence Victim And Perpetrator Characteristics Among Couples İn The United States. *Journal Of Family Violence*, 23(6), 507-518
- Chmiliar, L .(2010). Multiple-Case Designs. In A. J. Mills, G. Eurepas & E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia Of Case Study Research* (Pp 582-583). USA: Sage Publications.
- Christ, T., Arya, P., & Chiu, M. M. (2017). Video use in teacher education: An international survey of practices. *Teaching and Teacher Education*, 63, 22-35.
- Çabuk Kaya, N .(2010). Farkındalık Yaratarak Kadını Güçlendirme: Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Bir Kalkınma Modeli, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, (13)2.
- Çomu, T. 2012. *Video Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi: Youtube Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara, Ankara Üniversitesi SBE.
- Doğan, R. (2014). The Dynamics Of Honor Killings And The Perpetrators' Experiences. *Homicide Studies*, 20(1), 1–27. [Http://Doi.Org/10.1177/1088767914563389](http://doi.org/10.1177/1088767914563389)
- Douki, S., Nacef, F., Belhadj, A., Bouasker, A., Ghachem, R. (2003). Violence Against Women İn Arab And Islamic Countries. *Archives Of Women's Mental Health*, 6, 165-171.
- Durkheim, E.(1952). *Suicide: A Study İn Sociology*. London: Routledge.
- Ekici, H.(2019). *Politik Şiddet Deneyimi Ve Ahlaki Temeller Kuramı: Politik Şiddete Maruz Kalan Suriyeli Ergenler İle Politik Şiddet Deneyimi Yaşamayan Türk Ergenlerin Ahlaki Temellerinin İncelenmesi* Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi
- Ellsberg MC, Winkvist A, Pena R, Stenlund H. (2001). Women's Strategic Responses To Violence İn Nicaragua. *J Epidemiol Community Health*. 55:547-55. Doi: 10.1136/Jech.55.8.547.
- Erdem, M. T. (2016). *Construction Of Security Cultures: A Content Analysis Of The Representations Of Video-Surveillance İn Urban Space İn Turkish Print Media*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, ODTÜ.
- Erol, C. (2012). *Yeni Medyada Nefret Söylemi Ve Fanatizm: Video Paylaşım Sitelerinde Nefret Söylemi Analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi.

- Ertürk, Y. (2015). *Sınır Tanımayan Şiddet. Paradigma, Politika Ve Pratikteki Yönleriyle Kadına Şiddet Olgusu*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Foucault, M. (1997). *Discipline And Punish: The Birth Of The Prison*. London: Penguin.
- Gençer, M. Z. , Ağırman, E. ve Arıca, S. (2019). İstanbul İlinde Kadına Yönelik Şiddet Sıklığı Ve Kadınların Şiddet Algısı. *Ahi Evran Medical Journal* , 3 (1) , 18-25 . Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Aemj/Issue/44872/492208>
- Gökmen, F. T. (2019). *Çevrim İçi Video Oyunu Oynayan Ergenlerin Çevrim İçi Kimlik Keşfi, Sosyal Yetkinlikleri, Yalnızlık Ve Yalnızlıktan Kaçış Düzeyleri İle Aşırı Çevrim İçi Oyun Kullanımı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi.
- Gramsci A. (1971). *Selections From The Prison Notebooks Of Antonio Gramsci*. London: Lawrence And Wishart.
- Güler, N. Tel, H. Ve Özkan Tuncay, F. (2005). Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2):51-56.
- Kerman, K. T. ve Betrus, P. (2018). Violence Against Women İn Turkey: A Social Ecological Framework Of Determinants And Prevention Strategies. *Trauma, Violence, & Abuse*, 1– 17. <http://doi.org/10.1177/1524838018781104>
- Kılıç, G. (2017). *Kadın Akademisyenlerin Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet Algısı: Düzce Üniversitesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi, SBE,
- Kocadaş, B. Ve Kılıç, M. (2012). Düşük Sosyo-Ekonomik Yapıdaki Kadın Ve Çocuğun Şiddet Algısı, Uluslararası Katılımlı Kadına Ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, S:349-359, 27-28 Nisan 2012, Ankara
- Koenig, M.A., Ahmed, S., Hossain, M.B. (2003). Women’s status and domestic violence in rural Bangladesh: Individual- and community-level effects. *Demography* 40, 269–288 <https://doi.org/10.1353/dem.2003.0014>
- Köse, A. Ve Beşer, A. (2007). Kadının Değiştirilebilir Yazgısı “Şiddet”. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 10(4): 114 -121.
- Kurtbaş, D. (2011). *Akademisyenlerin Maruz Kaldıkları Psikolojik Şiddet İle Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki Kamu Ve Vakıf Üniversitelerinde Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, Gazi Üni.
- Malesevic, S. (2010). *The Sociology Of War And Peace*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marx, K. And Fredrick E. (1967). *The Communist Manifesto*. London: Penguin.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma Desen Ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Selahattin Turan (Çeviri Editörü). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özdemir Bakı, G. ve Kılıçoğlu, E. (2020). Examination Of Teachers' Classroom Practices Through A Video Club Process İn Terms Of Students’ Mathematical Thinking . *Turkish Journal Of Computer And Mathematics Education (TURCOMAT)*, 1-1 . DOI: 10.16949/Turkbilmat.704596
- Özdemir Bakı, G. (2020). Video Kulüp Modelinin Öğretmenlerin Mesleki Gelişiminde Katkısının İncelenmesi. *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1 (1) , 127-145 . Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Oltu/Issue/56350/759445>
- Özkan M. (2019). *Flört Şiddetini Önlemeye Yönelik Sivil Toplum Çalışmalarına Dair Bir Değerlendirme: Flört Şiddeti Deneyimlerinden Öneriler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Santagata, R. And Yeh, C. (2013). Learning To Teach Mathematics And To Analyze Teaching Effectiveness: Evidence From A Video- And Practice-Based Pre-Service Course. **Journal Of Mathematics Teacher Education**, 17, 491-514. Doi: 10.1007/S10857-013-9263-2
- Stets, J. E. .(1990). Verbal And Physical Aggression İn Marriage. *Journal Of Marriage And The Family*, 52(2), 501-514. <https://doi.org/10.2307/353043>
- Papson, S. (1980). Teaching Sociology With Film. *Humanity & Society*, Vol. 4, No. 2. Pp. 197–200, Doi:10.1177/016059768000400216.

- Papson, S. (1988). An Assessment Of The Impact Of Video On Teaching Sociology. *Humanity & Society*, 12(1), 105–113, Doi:10.1177/016059768801200108.
- Taşdemir Afşar, S. (2015). Türkiye’de Şiddetin “Kadın Yüzü”, *Sosyoloji Konferansları*, No: 52 (2015-2) / 715-753.
- Tokuç, B. Ekuklu, G. ve Avcioğlu, S.(2010). Domestic Violence Against Married Women İn Edirne. *J Interpers Violence*. 25(5):832-47. Doi: 10.1177/0886260509336960
- Töle, H. M. (2015). *Video Sanatı Ve 1980 Sonrası Türkiye'sinde Sosyo-Politik Değişimler*. Sanatta Yeterlilik. Kocaeli Üniversitesi.
- Walby, S. (2012). Violence And Society: Introduction To An Emerging Field Of Sociology. *Current Sociology*. 25, 95-111.
- Weber, M. (1968). *Economy And Society*, Ed. Roth G And Wittich C. New York: Bedminster Press.
- YÖK, 2019.<https://www.haberturk.com/yok-acikladi-akademik-hayattaki-kadin-orani-erkeklere-yaklasti-2394853>
- Yüksel Kaptanoğlu, İ. (2015). Views Of Men On Violence Against Women. In I. Yüksel-Kaptan, A. Cavlin, & B. A. Ergocmen (Eds.), *Research On Domestic Violence Against Women İn Turkey* (Pp. 233–268). Republic Of Turkey Ministry Of Family And Social Policies. <http://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>